Total number of pages – 32

CODE : 35T ECON
(EN/AS/BN/BD)

2025

ECONOMICS

Full Marks : 80

(Part–A = 40 + Part–B = 40)

Pass Marks : 24

Time : Three hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions.

PART–A (ক – অংশ)

For New Course

Q. No. **1** *carries* **1** *mark each (any four)* .... 1×4 = 4
Q. No. **2** *carries* **2** *marks each (any five)* .... 2×5 = 10
Q. No. **3** *carries* **3** *marks each (any two)* .... 3×2 = 6
Q. No. **4** *carries* **6** *marks each (any two)* .... 6×2 = 12
Q. No. **5** *carries* **8** *marks each (any one)* .... 8×1 = 8
Total = 40

PART–B (খ – অংশ)

For New Course

Q. No. **6** *carries* **1** *mark each (any four)* .... 1×4 = 4
Q. No. **7** *carries* **2** *marks each (any five)* .... 2×5 = 10
Q. No. **8** *carries* **3** *marks each (any two)* .... 3×2 = 6
Q. No. **9** *carries* **6** *marks each (any two)* .... 6×2 = 12
Q. No. **10** *carries* **8** *marks each (any one)* .... 8×1 = 8
Total = 40

Contd.

Visit CollegeDekho

PART–A / ক–অংশ / ক–অংশ / क-बाहागो

(Introductory Macroeconomics)

(সমষ্টিবাদী অৰ্থবিজ্ঞান পৰিচয়)

(সমষ্টিবাদী অর্থবিজ্ঞান পরিচয়)

(थुबुर रांखान्थिनि सिनायथि)

1. Give short answers to ***any four*** of the following questions : 1×4=4

তলৰ ***যিকোনো চাৰিটা*** প্ৰশ্নৰ চমু উত্তৰ দিয়া ঃ

নীচের ***যে-কোনো চারটি*** প্রশ্নের সংক্ষিপ্ত উত্তর দাও ঃ

गाहायनि ***जायखिजाया मोनब्रै*** सोंनायनि सुंद' फिननाय हो :

(i) Who is known as the father of Macroeconomics ?

সমষ্টিবাদী অৰ্থবিজ্ঞানৰ পিতৃ বুলি কাক জনা যায়?

সমষ্টিবাদী অর্থবিজ্ঞানের জনক বলে কে পরিচিত?

थुबुर रांखान्थिनि बिफा होनना सोरखौ मिथिनाय जायो?

Visit CollegeDekho

(ii) What are the *two* sectors studied in 'two-sector economy'?

'দ্বিখণ্ডবিশিষ্ট অৰ্থনীতি'ৰ অধ্যয়নত কোন *দুটা* খণ্ডৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হয়?

'দ্বিখণ্ডবিশিষ্ট অর্থনীতি'র অধ্যয়নে কোন্ *দুটি* খণ্ডের বিষয়ে আলোচনা করা হয়?

'गंनै खोन्दो गोनां रांखान्थि'नि फरायसंनायाव माबे मोननै खोन्दोनि सोमोन्दै सावरायनाय जायो?

(iii) Write the full form of FRBM Act, 2003.

FRBM আইন, ২০০৩ ৰ সম্পূৰ্ণ ৰূপ লিখা।

FRBM আইন, ২০০৩-এর সম্পূর্ণ রূপ লেখো।

FRBM आयेन, 2003 नि आबुं महरखौ लिर।

(iv) "Voluntary unemployment can exist in an economy with full employment equilibrium." Write whether this statement is correct or incorrect.

"পূৰ্ণ নিযুক্তিৰ ভাৰসাম্য অৱস্থাত থকা অৰ্থনীতি এখনত ইচ্ছাকৃত নিবনুৱা থাকিব পাৰে।" উক্তিটো শুদ্ধ *নে* অশুদ্ধ লিখা।

"পূর্ণ নিযুক্তির ভারসাম্য অবস্থায় থাকা একটি অর্থনীতিতে ইচ্ছাকৃত বেকার থাকতে পারে।" উক্তিটি শুদ্ধ *না* অশুদ্ধ লেখো।

''आबुं थिसननाय गोरोबथाइ थासारियाव थानाय रांखान्थि मोनसेआव गाव गोसो जानाय दां गैयि थानो हागौ।'' बुंथिनाया गेबेंना गोरोन्थि लिर।

Visit CollegeDekho

(v) In which year the 'Breeton Woods' Conference of the United Nations was held ?

ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ 'ব্ৰিটন উডচ্' অধিবেশনখন কোন চনত অনুষ্ঠিত হৈছিল ?

রাষ্ট্রসংঘের 'ব্রিটন উড্স্' অধিবেশনটি কোন্ সালে অনুষ্ঠিত হয়েছিল ?

जथाइ हायुंनि 'ब्रिटन उडस' जथुम्माखौ माबे मायथाइयाव खुंनाय जादोंमोन ?

(vi) When the level of effective demand is attained ?

সক্ৰিয় চাহিদাৰ স্তৰ কেতিয়া প্ৰাপ্ত হয় ?

সক্রিয় চাহিদার স্তর কখন অর্জিত হয় ?

गोहोम गोनां बिनायनि खलब माब्ला मोननो हायो ?

(vii) $NNP_{FC} = NNP_{MP} -$ ________. *(Fill in the blank)*

উপাদান ব্যয়ত NNP = বজাৰ দৰত NNP – ________। *(খালী ঠাই পূৰ কৰা)*

উপাদান ব্যয়ে NNP = বাজার দরে NNP – ________। *(শূন্যস্থান পূর্ণ করো)*

दिहुनथाइ आयाव NNP = बाजार बेसेनाव NNP – ________।

(लांदां जायगा आबुं खालाम)

Visit CollegeDekho

2. Answer ***any five*** of the following questions : 2×5=10

তলৰ ***যিকোনো পাঁচটা*** প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়া ঃ

নিম্নোক্ত ***যে-কোনো পাঁচটি*** প্রশ্নের উত্তর দাও ঃ

गाहायनि ***जायखिजाया मोनबा*** सोंनायनि फिननाय हो :

(i) Write *two* differences between direct tax and indirect tax.

প্ৰত্যক্ষ কৰ আৰু পৰোক্ষ কৰৰ *দুটা* পাৰ্থক্য লিখা।

প্রত্যক্ষ কর এবং পরোক্ষ করের *দুটি* পার্থক্য লেখো।

थोंजों खाजेना आरो खेंसालिया खाजोनानि मोननै फाराग लिर।

(ii) What do you understand by 'paradox of thrift' ?

'মিতব্যয়িতাৰ সাঁথৰ' বুলিলে কি বুজা ?

'মিতব্যয়িতার আপাতবিরোধী সত্য' বলতে কী বোঝো ?

'मुलाम्फानि पारादक्स' बुङोब्ला मा बुजियो ?

(iii) Write *one* similarity and *one* difference between capital goods and intermediate goods.

মূলধনী দ্ৰব্য আৰু মধ্যৱৰ্তী দ্ৰব্যৰ *এটা* সাদৃশ্য আৰু *এটা* পাৰ্থক্য লিখা।

Visit CollegeDekho

মূলধনী দ্ৰব্য এবং মধ্যবৰ্তী দ্ৰব্যের *একটি* সাদৃশ্য এবং *একটি* পার্থক্য লেখো।

फुन्जि बेसाद आरो गेजेर खलबनि बेसादनि मोनसे महरसे आरो मोनसे फाराग लिर।

(iv) Explain the concept of ex-ante investment and ex-post investment.

প্ৰত্যাশিত বিনিয়োগ আৰু শেহান্ত বিনিয়োগ ধাৰণা *দুটা* বুজাই লিখা।

প্রত্যাশিত বিনিয়োগ এবং শেষ বিনিয়োগ ধারণা *দুটি* ব্যাখ্যা করো।

सानग्रोखानाय खाथायनाय आरो मोनखांखानाय खाथायनाय सानदांथि मोननैखौ बुजायना लिर।

(v) What are sources of supply of foreign currency in an economy ?

অৰ্থনীতি এখনত বিদেশী মুদ্ৰাৰ যোগানৰ উৎসসমূহ কি কি?

একটি অর্থনীতিতে বিদেশী মুদ্রার জোগানের উৎসসমূহ কী কী?

रांखान्थि मोनसेयाव गुबुन हादोरारि रांखावरिनि जगायनायनि फुंखाफोरा मा मा ?

(vi) Differentiate between revenue expenditure and capital expenditure.

ৰাজহ ব্যয় আৰু মূলধনী ব্যয়ৰ মাজত পাৰ্থক্য দেখুওৱা।

রাজস্ব ব্যয় এবং মূলধনী ব্যয়ের মধ্যে পার্থক্য দেখাও।

आय खरसा आरो फुन्जि खरसानि गेजेराव फाराग दिन्थि।

Visit CollegeDekho

(vii) What do you understand by devaluation of domestic currency ? Write with an example.

দেশীয় মুদ্ৰাৰ অৱমূল্যায়ন বুলিলে কি বুজা? উদাহৰণসহ লিখা।

দেশীয় মুদ্রার অবমূল্যায়ন বলতে কী বোঝো? উদাহরণসহ লেখো।

हादोरारि रांखावरिनि बेसेन खमायनाय बुङोब्ला मा बुजियो? बिदिन्थिजों लिर।

3. Answer ***any two*** of the following questions : 3×2=6

তলৰ ***যিকোনো দুটা*** প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়া ঃ

নীচের ***যে-কোনো দুটি*** প্রশ্নের উত্তর দাও ঃ

गाहायनि ***जायखिजाया मोननै*** सोंनायनि फिननाय हो :

(i) In an economy marginal propensity to save is 0.5. What will be the increase in income if there is a new investment of Rs. 600 crores ?

অৰ্থনীতি এখনৰ প্ৰান্তিক সঞ্চয় প্ৰৱণতা হৈছে 0.5। এনে ক্ষেত্ৰত 600 কোটি টকাৰ নতুন বিনিয়োগে অৰ্থনীতিত কিমান পৰিমাণৰ নতুন আয়ৰ সৃষ্টি কৰিব?

একটি অর্থনীতির প্রান্তিক সঞ্চয় প্রবণতা হল 0.5। এরূপ ক্ষেত্রে 600 কোটি টাকার নতুন বিনিয়োগ অর্থনীতিতে কত পরিমাণ নতুন আয়ের সৃষ্টি করবে?

रांखान्थि मोनसेनि रुगुङारि थिनो गोसो जानाया जादों 0.5। बे बेलायाव 600 कौटि रांनि गोदान खाथायनाया रांखान्थियाव बेसेबां बिबांनि गोदान आय सोरजिगोन?

Visit CollegeDekho

(ii) What is fiscal policy ? Write its *two* objectives ? 1+2=3

ৰাজকোষীয় নীতি কি? ইয়াৰ *দুটি* উদ্দেশ্য লিখা।

রাজস্ব নীতি কী? এর *দুটি* উদ্দেশ্য লেখো।

राङारि मावसोलोआ मा ? बेनि मोननै थांखि लिर।

(iii) How financial deficits can be reduced ? Explain briefly.

বিত্তীয় ঘাটি কেনেকৈ দূৰ কৰিব পাৰি? চমুকৈ বৰ্ণনা কৰা।

আর্থিক ঘাটতি কীভাবে দূর করা যেতে পারে? সংক্ষেপে ব্যাখ্যা করো।

रां-राहायारि आंखालखौ माबोरै गैया खालामनो हायो ? सुंद'यै बेखेव।

(iv) In the context of national income accounting, analyse the concept of planned and unplanned change in inventories with a hypothetical example.

জাতীয় আয় গণনাৰ প্ৰসংগত পূৰ্বৱৰ্তী দ্ৰব্যৰ পৰিকল্পিত আৰু অপৰিকল্পিত পৰিৱৰ্তনৰ ধাৰণা কাল্পনিক উদাহৰণ এটাৰ সহায়ত বুজাই লিখা।

জাতীয় আয় গণনার প্রসঙ্গে পূর্ববর্তী দ্রব্যের পরিকল্পিত এবং অপরিকল্পিত পরিবর্তনের ধারণা একটি কাল্পনিক উদাহরণের সাহায্যে বুঝিয়ে লেখো।

हायुङारि आय सानरिखिनायनि लोब्बायाव उननि बेसादनि बिथांखि आरो बिथांखि नङि सोलायनायनि सानदांथि सान मोन्दांथि बिदिन्थि मोनसेनि हेफाजाबाव बुजायना लिर।

Visit CollegeDekho

4. Answer ***any two*** of the following questions : 6×2=12

তলৰ ***যিকোনো দুটা*** প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়া ঃ

নীচের ***যে-কোনো দুটি*** প্রশ্নের উত্তর দাও ঃ

गाहायनि ***जायखिजाया मोननै*** सोंनायनि फिननाय हो :

(i) What is balance of payment ? Explain its components. 1+5=6

পৰিশোধৰ সমতা কি ? ইয়াৰ উপাদানসমূহ ব্যাখ্যা কৰা।

পরিশোধের সমতা কী ? এর উপাদানসমূহ ব্যাখ্যা করো।

रांहोनायनि समानथाया मा ? बेनि जथाइफोरखौ बेखेव।

(ii) Explain the process of credit creation by commercial banks. What is money multiplier ? 5+1=6

বাণিজ্যিক বেংকৰ ঋণ সৃষ্টিৰ প্ৰক্ৰিয়া ব্যাখ্যা কৰা। মুদ্ৰা গুণক কি ?

বাণিজ্যিক ব্যাঙ্কের ঋণ সৃষ্টির প্রক্রিয়া ব্যাখ্যা করো। মুদ্রা গুণক কী ?

फालांगियारि रांख'नि दाहार सोरजिनायनि फारिखान्थि बेखेव। रां गुन बांहोग्राया मा ?

Visit CollegeDekho

(iii) What is aggregate demand ? Write about its components. 1+5=6

সামগ্ৰিক চাহিদা কি? ইয়াৰ উপাদানসমূহৰ বিষয়ে লিখা।

সামগ্রিক চাহিদা কী? এর উপাদানসমূহের বিষয়ে লেখো।

गासै बिनाया मा ? बेनि जथाइफोरनि सोमोन्दै लिर।

(iv) Is GDP an indicator of welfare of a nation ? Justify your answer.

GDP দেশ এখনৰ কল্যাণৰ নিৰ্দেশক হয়নে? তোমাৰ উত্তৰৰ যুক্তিযুক্ততা আগবঢ়োৱা।

GDP কি একটি দেশের কল্যাণের নির্দেশক হয়? তোমার উত্তরের যুক্তি দাও।

GDP आ हादोर गंसेनि गोजोननि दिन्थिसारग्रा नंगौ ना ? नोंनि फिननायनि जुक्ति गोनां हो।

5. Answer ***any one*** of the following questions : 8×1=8

তলৰ ***যিকোনো এটা*** প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়া ঃ

নীচের ***যে-কোনো একটি*** প্রশ্নের উত্তর দাও ঃ

गाहायनि ***जायखिजाया मोनसे*** सोंनायनि फिननाय हो :

(i) What is value addition ? Explain the value-added method of calculating national income. Write an important merit of this method. 1+6+1=8

Visit CollegeDekho

মূল্য সংযোজন কি? জাতীয় আয় গণনাৰ মূল্য সংযোজন পদ্ধতি ব্যাখ্যা কৰা। এই পদ্ধতিৰ এটা মূল সুবিধা লিখা।

মূল্য সংযোজন কী? জাতীয় আয় গণনার মূল্য সংযোজন পদ্ধতিটি ব্যাখ্যা করো। এই পদ্ধতির একটি প্রধান সুবিধা লেখো।

बेसेन दाजाबदेरनाया मा? हायुङारि आय हिसाब खालामनायनि बेसेन दाजाबदेरनाय मावखान्थिखौ बेखेव। बे आदबनि मोनसे गोनांथार खाबु लिर।

(ii) Write about the quantitative and qualitative measures used by the central bank to regulate money supply in an economy.

কেন্দ্ৰীয় বেংকে অৰ্থনীতিত মুদ্ৰাৰ যোগান নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা পৰিমাণবাচক আৰু গুণবাচক আহিলাসমূহৰ বিষয়ে লিখা।

অর্থনীতিতে মুদ্রার জোগান নিয়ন্ত্রণ করার জন্য কেন্দ্রীয় ব্যাঙ্ক দ্বারা ব্যবহৃত পরিমাণবাচক এবং গুণবাচক পরিমাপসমূহের বিষয়ে লেখো।

मिरुवारि रांख'आ रांखान्थियाव रांखावरि जगायनाय सामलायनो थाखाय बाहायनाय बिबाङारि आरो गुनआरि जखा सुनायफोरनि सोमोन्दै लिर।

Visit CollegeDekho

(iii) Explain the working of investment multiplier with example. What is backward working of investment multiplier ?

7+1=8

বিনিয়োগ গুণকৰ কাৰ্যপ্ৰক্ৰিয়া উদাহৰণসহ ব্যাখ্যা কৰা। বিনিয়োগ গুণকৰ পশ্চাদমুখী ক্ৰিয়া কি?

বিনিয়োগ গুণকের কার্যপ্রক্রিয়া উদাহরণসহ ব্যাখ্যা করো। বিনিয়োগ গুণকের পশ্চাদ্মুখী ক্রিয়া কী?

खाथायनाय गुनहोग्रानि मावनाय फारिखान्थिखौ बिदिन्थिजों बेखेव। खाथायनाय गुनहोग्रानि उनमोखाङारि जाथाइया मा?

Visit CollegeDekho

PART–B / খ–অংশ / খ–অংশ / ख-बाहागो

(Indian Economic Development)

(ভাৰতৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়ন)

(ভারতের অর্থনৈতিক উন্নয়ন)

(भारतआरि रांखान्थि दावगानाय)

6. Give short answer to ***any four*** of the following questions : 1×4=4

তলৰ *যিকোনো চাৰিটা* প্ৰশ্নৰ চমু উত্তৰ দিয়া ঃ

নীচের *যে-কোনো চারটি* প্রশ্নের সংক্ষিপ্ত উত্তর দাও ঃ

गाहायनि ***जायखिजाया मोनब्रै*** सोंनायनि सुंद' फिननाय हो :

(i) What is 'marketable surplus' in the context of agricultural production ?

কৃষি উৎপাদনৰ ক্ষেত্ৰত 'বিক্ৰীযোগ্য উদ্বৃত্ত' কি ?

কৃষিজ উৎপাদনের ক্ষেত্রে 'বিক্রয়যোগ্য উদ্বৃত্ত' কী ?

आबाद दिहुननायनि बेलायाव 'फाननायाव बाग्ला' या मा ?

Visit CollegeDekho

(ii) Write the full form of NCERT.

NCERT ৰ সম্পূৰ্ণ ৰূপ লিখা।

NCERT-এর সম্পূর্ণ রূপ লেখো।

NCERT-नि आबुं महरखौ लिर।

(iii) Which Indian company bought the English tea company 'Tetley' in 2000 ?

কোনটো ভাৰতীয় কোম্পানীয়ে 2000 চনত ইংলেণ্ডৰ চাহ কোম্পানী 'Tetley (টেটলী)' ক্ৰয় কৰিছিল?

কোন্ ভারতীয় কোম্পানী 2000 সালে ইংল্যাণ্ডের চা কোম্পানী 'Tetley (টেটলী)' ক্রয় করেছিল?

माबे भारतआरि कम्पानीया 2000 मायथाइयाव इंलेण्डनि साहा कम्पानी 'Tetley (टेटली)' बायदोंमोन?

(iv) The owner of a saloon is a regular salaried/self-employed/ casual wage labourer. *(Choose the correct option)*

এখন চেলুনৰ স্বত্বাধিকাৰী জন হৈছে নিয়মীয়া বেতনভোগী/স্বনিয়োজিত/নৈমিত্তিক শ্ৰেণীৰ শ্ৰমিক। *(শুদ্ধ বিকল্প বিচাৰ কৰা)*

Visit CollegeDekho

একজন সেলুনের স্বত্বাধিকারী হলেন নিয়মিত বেতনভোগী/স্বনিয়োজিত/নৈমিত্তিক শ্রেণীর শ্রমিক। *(শুদ্ধ বিকল্পটি বেছে নাও)*

गंसे सेलुननि बिगोमाया जादों बेथन मोनबाय थाग्रा/गावआरि थिसननाय/नांब्र'ब थाखोनि मावदांसा। *(गेबें बासिस्लाय सायख')*

(v) What is India's ranking in terms of Human Development Index, 2023-24 ?

2023-24 ত মানৱ উন্নয়ন সূচকৰ ক্ষেত্ৰত ভাৰতৰ স্থান কিমান?

2023-24-এ মানব উন্নয়ন সূচকের ক্ষেত্রে ভারতের স্থান কত?

2023-24 आव सुबुं जौगानाय फारिनि बेलायाव भारतनि जायगाय मा?

(vi) Agriculture/Industry/Services sector is the largest contributor to the National Income of India at present. *(Choose the correct option)*

বৰ্তমান সময়ত ভাৰতৰ জাতীয় আয়লৈ কৃষি/উদ্যোগ/সেৱা খণ্ডই সৰ্বাধিক বৰঙণি যোগায়। *(শুদ্ধ বিকল্প বিচাৰ কৰা)*

বর্তমান সময়ে ভারতের জাতীয় আয়ে কৃষি/শিল্প/সেবা খণ্ডেরই সর্বাধিক অবদান রয়েছে। *(শুদ্ধ বিকল্পটি বেছে নাও)*

Visit CollegeDekho

आथिखाल समाव भारतनि हायुङारि आयसिम आबाद/दारिमिन/सिबिथाइ खोन्दोआ बयनिखुइ बांसिन बिहोमा होयो। *(गेबें बासिस्लाय सायख')*

7. Answer ***any five*** of the following questions : 2×5=10

তলৰ ***যিকোনো পাঁচটা*** প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়া ঃ

নীচের ***যে-কোনো পাঁচটি*** প্রশ্নের উত্তর দাও ঃ

गाहायनि ***जायखिजाया सोंनायनि*** फिननाय हो :

(i) Write *two* causes of slow economic growth and re-emergence of poverty in Pakistan.

পাকিস্তানৰ মন্থৰ অৰ্থনৈতিক বৃদ্ধি আৰু দৰিদ্ৰতাৰ পুনৰ উত্থানৰ *দুটা* কাৰণ লিখা।

পাকিস্তানের মন্থর অর্থনৈতিক বৃদ্ধি এবং দারিদ্রতার পুনঃউত্থানের *দুটি* কারণ লেখো।

पाकिस्थाननि लासै रांखान्थि बांनाय आरो निखावरिनि हांखोआ फिन जरुरि जानायनि मोननै जाहोन लिर।

Visit CollegeDekho

(ii) Classify the following into renewable and non-renewable resources :

তলত দিয়াবোৰক নবীকৰণযোগ্য আৰু অনবীকৰণযোগ্য সম্পদত শ্ৰেণীবিভাজন কৰা ঃ

নিম্নোক্তগুলিকে নবীকরণযোগ্য এবং অনবীকরণযোগ্য সম্পদে শ্রেণীবিভাজন করো ঃ

गाहायाव होनायफोरखौ फोदानजाफिननाय आरो फोदानफिनजायि सम्पदआव थाखो बाहागो खालाम :

(a) Tree

গছ

গাছ

बिफां

(b) Coal

কয়লা

কয়লা

खैला

Visit CollegeDekho

(c) Iron ore

লোৰ আকৰ

লৌহ আকরিক

सोर फेरखोना

(d) Sea fish

সাগৰীয় মাছ

সাগরীয় মাছ (সামুদ্রিক মাছ)

लैथोआरि ना

(iii) Write *two* benefits of formal sector employment.

আনুষ্ঠানিক খণ্ডৰ নিযুক্তিৰ *দুটা* সুবিধা লিখা।

আনুষ্ঠানিক খণ্ডের নিযুক্তির *দুটি* সুবিধা লেখো।

नेमआरि खोन्दोनि थिसननायनि मोननै मुलाम्फा (खाबु) लिर।

Visit CollegeDekho

(iv) What do you understand by outsourcing ? Write with an example.

বহিঃউৎস গ্ৰহণ বুলিলে কি বুজা? উদাহৰণসহ লিখা।

বহিঃউৎস গ্রহণ বলতে কী বোঝো? উদাহরণসহ লেখো।

बायजोफुंखा नाजावनाय बुङोब्ला मा बुजियो? बिदिन्थिजों लिर।

(v) What are the types of economic system ? Which economic system did India adopt after independence ? 1+1=2

অৰ্থনৈতিক ব্যৱস্থাৰ প্ৰকাৰ কেইটা কি কি? স্বাধীনতাৰ পিছত ভাৰতে কোনটো অৰ্থনৈতিক ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিছিল?

অর্থনৈতিক ব্যবস্থার প্রকারগুলি কী কী? স্বাধীনতার পরে ভারত কোন্ অর্থনৈতিক ব্যবস্থাটি গ্রহণ করেছিল?

रांखान्थियारि खान्थिफोरनि रोखोमफोरा मा मा? उदांस्रिनि उनाव भारतआ माबे रांखान्थि खान्थिखौ आजावदोंमोन?

Visit CollegeDekho

(vi) Write *two* important achievements of India's education sector.

ভাৰতৰ শিক্ষা খণ্ডৰ *দুটা* উল্লেখযোগ্য সফলতা লিখা।

ভারতের শিক্ষা খণ্ডের দুটি উল্লেখযোগ্য সফলতা লেখো।

भारतनि सोलोंथाइ खोन्दोनि मोननै मख'जाथाव जाफुंसारनाय लिर।

(vii) What are the aspects included in 'agricultural marketing' process ?

'কৃষি বিপণন' প্ৰক্ৰিয়াত কি কি দিশ অন্তৰ্ভুক্ত হয়?

'কৃষি বিপণন' প্রক্রিয়াতে কী কী দিক অন্তর্ভুক্ত হয়?

'आबादारि हाथाइ' फारिखान्थियाव मा मा दिग सोसननाय जायो?

Visit CollegeDekho

8. Answer ***any two*** of the following questions : 3×2=6

তলৰ ***যিকোনো দুটা*** প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়া ঃ

নীচের ***যে-কোনো দুটি*** প্রশ্নের উত্তর দাও ঃ

गाहायनि ***जायखिजाया मोननै*** सोंनायनि फिननाय हो :

(i) When did the Central Pollution Control Board of India was established ? Write *two* functions of this board. 1+2=3

ভাৰতবৰ্ষত কেন্দ্ৰীয় প্ৰদূষণ নিয়ন্ত্ৰণ পৰিষদ কেতিয়া গঠন কৰা হৈছিল? এই পৰিষদৰ *দুটা* কাৰ্য্য লিখা।

ভারতবর্ষে কেন্দ্রীয় দূষণ নিয়ন্ত্রণ পর্ষদ কবে গঠন করা হয়েছিল? এই পর্ষদের *দুটি* কার্য লেখো।

भारतआव मिरु गिज्रा जानाय होबथाग्रा आफादखौ माब्ला दानाय जादोंमोन ? बे आफादनि मोननै खामानि लिर।

Visit CollegeDekho

(ii) Match the left and right hand side of the following table :

তলৰ তালিকাৰ বাওঁপক্ষ আৰু সোঁপক্ষ মিলোৱা ঃ

নীচের তালিকার বামদিক এবং ডানদিক মেলাও ঃ

गाहायनि थख'लाइनि आगसि फारसेखौ आगदा फारसेजों गोरोबहो :

1.	Prime Minister প্ৰধানমন্ত্ৰী প্রধানমন্ত্রী गाहाइ मन्थ्रि	A.	Seeds that give large proportion of outputs অধিক অনুপাতত উৎপাদন কৰিব পৰা বীজ অধিক অনুপাতে উৎপাদন করতে পারা বীজ गोबां रुजुथाइयाव दिहुननो हानाय जोलै
2.	Gross Domestic Product মুঠ দেশীয় উৎপাদন মোট দেশীয় উৎপাদন जथाइ नखर दिहुनथाइ	B.	Quantity of goods that can be imported আমদানি কৰিব পৰা সামগ্ৰীৰ পৰিমাণ আমদানি করতে পারা সামগ্রীর পরিমাণ लाबोनो हानाय बेसादनि बिबां

Visit CollegeDekho

3. Quota

কোটা

কোটা

কোটা

कवटा

C. Chairperson of the Planning Commission

পৰিকল্পনা আয়োগৰ অধ্যক্ষ

পরিকল্পনা আয়োগের অধ্যক্ষ

बिथांखि आयʼगनि आफादगिरि

4. Land reform measures

ভূমি সংস্কাৰ ব্যৱস্থাৱলী

ভূমি সংস্কার ব্যবস্থাবলী

हा सोदांनाय राहा

D. The money value of all the final goods and services produced within the economy in one year

এক অৰ্থব্যৱস্থাত এটা নিৰ্দিষ্ট বছৰত উৎপাদিত সকলো অন্তিম ব্যৱহাৰযোগ্য সামগ্ৰী আৰু সেৱাৰ মুদ্ৰা মূল্য

এক অর্থব্যবস্থায় একটি নির্দিষ্ট বছরে উৎপাদিত সকল অন্তিম ব্যবহারযোগ্য সামগ্রী এবং সেবার মুদ্রা মূল্য

मोनसे रांखान्थियाव मोनसे थि बोसोराव दिहुनजानाय गासै जोबथा बाहायजाथाव बेसाद आरो सेवानि रांआरि मान।

Visit CollegeDekho

5.	HYV seeds উচ্চ উৎপাদনক্ষম বীজ উচ্চ উৎপাদনক্ষম বীজ गोबां सोमजिहोनाय जोलै	E.	Improvements in the field of agriculture to increase its productivity উৎপাদনশীলতা বৃদ্ধিৰ বাবে কৃষি খণ্ডত সাধন কৰা উন্নতি উৎপাদনশীলতা বৃদ্ধির জন্য কৃষিখণ্ডে সাধন করা উন্নতি दिहुनथाइ बांहोनायनि थाखाय आबाद बिथिंआव लाबोनाय दावगानाय
6.	Subsidy ৰাজসাহায্য ভর্তুকি रेहाय मदद	F.	The monetary assistance given by government for production activities উৎপাদন কাৰ্যৰ বাবে চৰকাৰে দিয়া মুদ্ৰা সাহায্য উৎপাদন কার্যের জন্য সরকারের দেওয়া মুদ্রা সাহায্য दिहुननाय खामानिनि थाखाय सरकारा होनाय रां मदद

Visit CollegeDekho

(iii) Who is a worker ? Are the following workers — a beggar, a thief, a smuggler and a gambler ? Why ? 1+2=3

শ্ৰমিক কাক বোলে? ভিক্ষাৰী, চোৰ, চোৰাং কাৰবাৰী, জুৱাৰী — এইসকল শ্ৰমিক হয়নে? কাৰণ দৰ্শোৱা।

শ্রমিক কাকে বলে? ভিক্ষুক, চোর, চোরাকারবারী, জুয়ারী — এরা কি শ্রমিক? কারণ দেখাও।

खामानि मावग्रा सोरखौ बुङो? बिबायारि, सिखाव, सिखावै फालांगि खालामग्रा, जुवारि-बेसोरो खामानि मावग्राना? जाहोन दिन्थि।

(iv) Explain the 'great leap forward campaign' of China as initiated in 1958.

1958 চনত চীনত গ্ৰহণ কৰা 'সন্মুখলৈ বৃহৎ জাপ অভিযান' চমুকৈ ব্যাখ্যা কৰা।

1958 সালে চীনের গ্রহণ করা 'সম্মুখে বৃহৎ অগ্রগতি অভিযান' সংক্ষেপে ব্যাখ্যা করো।

1958 मायथाइयाव चीनाव आजावनाय 'great leap forward जावरिखांनाय' नि सुंद'यै बेखेव।

Visit CollegeDekho

9. Answer ***any two*** of the following questions : 6×2=12

তলৰ ***যিকোনো দুটা*** প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়া ঃ

নীচের ***যে-কোনো দুটি*** প্রশ্নের উত্তর দাও ঃ

गाहायनि ***जायखिजाया मोननै*** सोंनायनि फिननाय हो :

(i) Write a note on the development path of India, China and Pakistan.

ভাৰত, চীন আৰু পাকিস্তানৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়ন পৰিক্ৰমাৰ বিষয়ে এটা টোকা লিখা।

ভারত, চীন এবং পাকিস্তানের অর্থনৈতিক উন্নয়ন পরিক্রমার বিষয়ে একটি টীকা লেখো।

भारत, चीन, आरो पाकिस्थाननि रांखान्थि जौगानाय लामानि सोमोन्दै रेबसुं लिर।

(ii) Write *two* differences between human capital and physical capital. Discuss the sources of human capital formation. 2+4=6

মানৱ মূলধন আৰু ভৌতিক মূলধনৰ *দুটা* পাৰ্থক্য লিখা। মানৱ মূলধন গঠনৰ উৎসসমূহ আলোচনা কৰা।

Visit CollegeDekho

মানব মূলধন এবং ভৌতিক মূলধনের *দুটি* পার্থক্য লেখো। মানব মূলধন গঠনের উৎসসমূহ আলোচনা করো।

सुबुं फुन्जि आरो महरारि फुन्जिनि मोननै फाराग लिर। सुबुं फुन्जि दानायनि फुंखाफोरखौ सावराय।

(iii) Discuss the importance of credit for rural development. Write *three* differences between formal and informal sources of rural credit. 3+3=6

গ্ৰাম্য উন্নয়নৰ বাবে ঋণৰ প্ৰয়োজনীয়তা আলোচনা কৰা। গ্ৰাম্য ঋণৰ আনুষ্ঠানিক আৰু অনানুষ্ঠানিক উৎসৰ *তিনিটা* পাৰ্থক্য লিখা।

গ্রাম্য উন্নয়নের জন্য ঋণের প্রয়োজনীয়তা আলোচনা করো। গ্রাম্য ঋণের আনুষ্ঠানিক এবং অনানুষ্ঠানিক উৎসের *তিনটি* পার্থক্য লেখো।

गामि दावगानायनि थाखाय दाहारनि गोनांथिखौ सावराय। गामि दाहारनि नेम आरो अनेम फुंखानि मोनथाम फाराग लिर।

Visit CollegeDekho

(iv) Write short notes on ***any two*** of the following : 3+3=6

তলৰ ***যিকোনো দুটাৰ*** বিষয়ে চমু টোকা লিখা ঃ

নীচের ***যে-কোনো দুটির*** বিষয়ে সংক্ষিপ্ত টীকা লেখো ঃ

गाहायनि ***जायखिजाया मोननैनि*** सोमोन्दै रेबसुं लिर :

(a) Import substitution trade policy

আমদানি প্ৰতিকল্পন বাণিজ্য নীতি

আমদানি প্রতিস্থাপন বাণিজ্য নীতি

लाबोनाय सोलायनाय फालांगियारि मावसोलो

(b) Role of small-scale industry in Indian economy

ভাৰতীয় অৰ্থনীতিত ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগৰ ভূমিকা

ভারতীয় অর্থনীতিতে ক্ষুদ্র শিল্পের ভূমিকা

भारतआरि रांखान्थियाव उन्दै जखानि दारिमिननि बिफाव

Visit CollegeDekho

(c) Condition of agriculture sector of India at the time of independence

স্বাধীনতাৰ সময়ত ভাৰতৰ কৃষি খণ্ডৰ অৱস্থা

স্বাধীনতার সময়ে ভারতের কৃষিখাতের অবস্থা

उदांस्लिनि समाव भारतनि आबाद खोन्दोनि थासारि

10. Answer ***any one*** of the following questions : 8×1=8

তলৰ ***যিকোনো এটা*** প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়া ঃ

নীচের ***যে-কোনো একটি*** প্রশ্নের উত্তর দাও ঃ

गाहायनि ***जायखिजाया मोनसे*** सोंनायनि फिननाय हो :

(i) What is organic farming ? How does it help in sustainable development ? Write *three* merits and *two* limitations of organic farming. 1+2+5=8

জৈৱিক কৃষি পদ্ধতি কি? এই পদ্ধতিয়ে বহনক্ষম উন্নয়নত কেনেদৰে সহায় কৰে? জৈৱিক কৃষি পদ্ধতিৰ *তিনিটা* সুফল আৰু *দুটা* সীমাবদ্ধতা লিখা।

Visit CollegeDekho

জৈবিক কৃষি পদ্ধতি কী? এই পদ্ধতিটি বহনক্ষম উন্নয়নে কীভাবে সাহায্য করে? জৈবিক কৃষি পদ্ধতির *তিনটি* সুফল এবং *দুটি* সীমাবদ্ধতা লেখো।

মিথিংগাযারি আবাদ মাবনায খান্থিয়া মা? বे খান্থিয়া বানস'থাব দাবগানাযাব মাবৌ হেফাজাব খালামো? মিথিংগাযারি আবাদ মাবনায খান্থিনি মোনথাম মোজাং আরো মোননৈ সিমাগোনাংখৌ লির।

(ii) "The threat to India's environment poses a dichotomy." Based on this statement, write an analytical note on the current environmental situation and problems in India. What are the factors responsible for land degradation in India ? 6+2=8

"ভাৰতবৰ্ষত পৰিবেশৰ প্ৰতি ভাবুকিয়ে দ্বিভাজনৰ সৃষ্টি কৰিছে।" এই উক্তিৰ ভিত্তিত ভাৰতবৰ্ষৰ বৰ্তমানৰ পৰিবেশীয় অৱস্থা তথা সমস্যাৰ বিষয়ে এটা বিশ্লেষণাত্মক টোকা লিখা। ভাৰতত ভূমিৰ অৱনমনৰ বাবে জগৰীয়া কাৰকসমূহ কি কি?

"ভারতবর্ষে পরিবেশের প্রতি বিপদের আশঙ্কা দ্বিভাজনের সৃষ্টি করেছে।" এই উক্তির ভিত্তিতে ভারতবর্ষের বর্তমানের পারিপার্শ্বিক অবস্থা তথা সমস্যার বিষয়ে একটি বিশ্লেষণাত্মক টীকা লেখো। ভারতে ভূমির উৎকর্ষ হ্রাস করার জন্য কোন্ কারণগুলি দায়ী?

Visit CollegeDekho

भारत हादोराव आबहावानि फारसे खैफोदनांआ नैसोखानाय सोमजिहोदों। बे बुंथिनि बिथायाव भारत हादोरनि आथिखालनि आबहावायारि थासारि आरो जेंनानि सोमोन्दै मोनसे बिजिरथाइयारि रेबसुं लिर। भारतआव हानि जामख' होनायनि थाखाय दायगोनां जाहोग्राफोरा मा मा?

(iii) Briefly write about — *(a)* industrial sector reform *(b)* financial sector reform and *(c)* tax reform measures undertaken as part of liberalization policy of economic reforms, 1991.

3+3+2=8

ভাৰতত 1991 চনৰ অৰ্থনৈতিক সংস্কাৰৰ অন্তৰ্গত উদাৰীকৰণ নীতিৰ অংশ ৰূপে ৰূপায়ণ কৰা — *(a)* উদ্যোগিক খণ্ডৰ সংস্কাৰ *(b)* বিত্তীয় খণ্ডৰ সংস্কাৰ আৰু *(c)* কৰ সংস্কাৰৰ বিষয়ে চমুকৈ বৰ্ণনা কৰা।

ভারতে 1991 সালের অর্থনৈতিক সংস্কারের অন্তর্গত উদারীকরণ নীতির অংশরূপে রূপায়ণ করো — *(a)* ঔদ্যোগিক খণ্ডের সংস্কার *(b)* আর্থিক খণ্ডের সংস্কার এবং *(c)* কর সংস্কারের বিষয়ে সংক্ষেপে বর্ণনা করো।

भारतआव 1991 मायथाइनि रांखान्थि सोदांनायनि सिडाव उदांखान्थि मावसोलोनि बाहागो हिसाबै जाफुं हो — *(a)* दारिमिनारि खोन्दोनि सोदांनाय *(b)* रां राहा खोन्दो सोदांनाय *(c)* खाजोना सोदांनायनि सोमोन्दै सुंद'यै बेखेव।

———×———

Visit CollegeDekho

Visit CollegeDekho